

Berlijn heeft alles van een wereldstad, behalve de drukte en de haast. Het is een stad met ruimte om te leven, een stad waar alles kan maar waar niemand geld heeft, zo ontdekte vaste Arts & Auto-medewerker Bram Vermeer. Hij leerde de *überhippe* hoofdstad van Duitsland de afgelopen jaren zo te waarderen dat hij er nu een deel van het jaar woont.

TEKST: BRAM VERMEER

Berlijn

FOTO: ANP

We hebben nog nét een plekje onder de palm-bomen weten te bemachtigen. Lekker lui achterover in de strandstoelen, met Caribische muziek uit de luidsprekers en een pilsje in de hand. Af en toe zwaaien we naar de boten die voorbijkomen.

Welkom in het nieuwe centrum van Berlijn. Op nog geen zeven uur rijden vanaf Utrecht ligt de wereldstad zonder haast. Berlijn heeft ruimte om te leven, met een nachtleven zonder *Sperrstunde*.

De Spree, waarlangs wij zitten, kronkelt dwars door het hart van de stad. Langs de oevers zijn op minstens vijf andere plekken dezelfde strandjes gemaakt. Ons strand kijkt uit op een aantal oude pakhuizen van Kreuzberg waarin kunstenaars en kleine bedrijfjes zijn getrokken. 's Avonds zijn er geregeld grote feesten. Even verderop in een oude elektriciteitscentrale is discotheek Berghain, die al een paar jaar heel populair is.

Direct achter ons staan de laatste resten van de Muur, die oost en west ooit scheidde. Ons strand is de voormalige *Todesstreifen*, het niemandsland achter de Muur, waar vluchtelingen genadeloos werden neergeschoten. Negentien jaar geleden viel de Muur, maar je komt er overal nog sporen van tegen. Op veel plaatsen is de loop van de Muur aangegeven met een spoor van keitjes in het wegdek. Bij elkaar een lint van 200 kilometer.

De geschiedenis ligt op straat

De geschiedenis kom je overal tegen in de stad. De indrukwekkendste getuigenissen van het verleden zijn de duizenden goudkleurige stoeptegeltjes die je overal vlak voor huisdeuren tegenkomt. Elk tegeltje vermeldt de naam van een bewoner, een datum, en de naam van een concentratiekamp. Bij mij om de hoek werd vorige maand nog zo'n tegeltje onthuld. Een schoolklas had het lot van de bewoners uit archieven achterhaald en de huidige bewoners hebben het tegeltje betaald.

Niet alleen de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog ligt

Vorige pagina's: langs de rivier de Spree zijn op minstens zes plekken stadsstrandjes aangelegd. Foto links: statige gevels in de 19de-eeuwse, geliefde wijk Prenzlauer Berg. Midden van bovenaf: het Badeschiff in de Spree, met uitzicht op de Fernsehturm, is tot middernacht geopend; op straat zie je ze overal met hun laptop, de Urbane Penner ofwel stadswervers; een zonnige zondagochtend in Prenzlauer Berg. Rechts: Berlijn is een stad met opvallend veel groen.

hier op straat. Veel gebouwen herinneren aan de Keizertijd, de decennia nadat Berlijn in 1871 hoofdstad van Duitsland werd. De stad groeide explosief in die tijd. Alle wijken die nu populair zijn, stammen uit die tijd. De wijken Kreuzberg, Prenzlauer Berg en Friedrichshain zijn allemaal in de laatste decennia van de 19de eeuw gebouwd. Wie Berlijn bezoekt, kan daarom het beste zijn onderkomen zoeken in een van die 19de-eeuwse wijken. Dan zit je midden in het leven.

Arm aber sexy

Vijf jaar geleden trok ik naar de nieuwe hoofdstad van Duitsland. Ik leerde de stad kennen via een taal cursus, woningruil, onderhuur en uiteindelijk een eigen appartement. Het is een tweede woonplek geworden,

we pendelen heen en weer tussen Amsterdam en Berlijn.

De contrasten tussen de twee hoofdsteden zijn groot. In Berlijn hoeft niemand te vechten om een vierkante meter ruimte. Zelfs in het centrum is plek genoeg om te experimenteren. Daardoor konden ook de strandjes langs de Spree ontstaan. Wie een goed idee heeft, kan gewoon beginnen. Met 150.000 leegstaande woningen en talloze verlaten hallen is er voor elk initiatief plaats. Vorige week was ik bij een designbeurs; een aantal ontwerpers had gewoon een hal afgehuurd. Die ruimte zorgt voor een opmerkelijke dynamiek in de stad. Elke keer als ik in de stad ben, is er weer wat veranderd.

FOTO: MINEHAM/LINEAIR

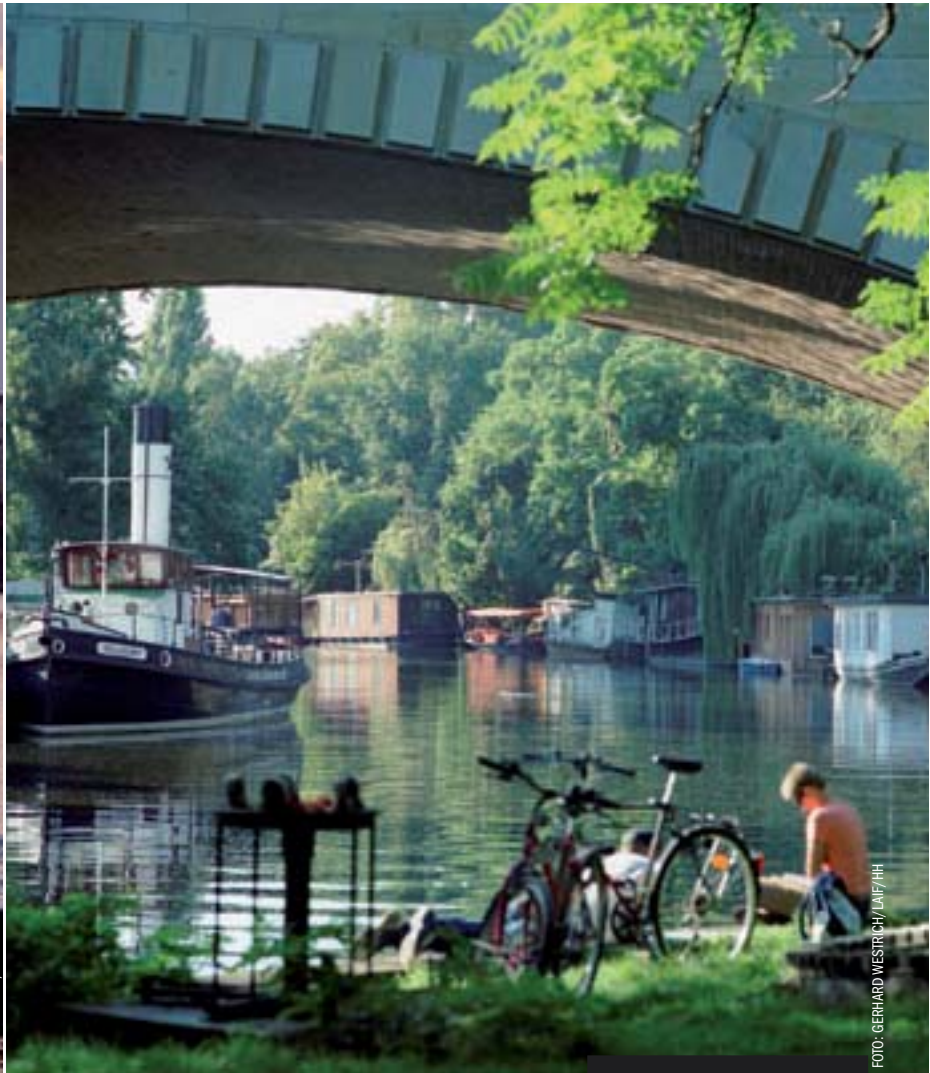

FOTO: GERHARD WESTRICH/LAIF/HH

FOTO: ERIK JAN OUBERKERK

FOTO: WINN OSKAMP/HH

Veel leuke initiatieven zijn uit nood geboren. Berlijn is namelijk ook een arme stad. De industrie trok weg in de tijd van de deling. Binnen de Muur was er niets te verdienen. Na de *Wende* verdwenen ook de subsidies die ervoor in de plaats waren gekomen. De stad moet het tegenwoordig hebben van een jonge generatie internetondernemers, designers en mediabedrijven. Berlijn is *arm aber sexy*, zei de burgemeester ooit. Het werd de lijfspreuk van de stad.

Geheim genootschap

Berlijn is evenmin een mooie stad. De oorlog heeft grote gaten in de stad gebrand, en nadien is er veel gesloopt tijdens de wederopbouw en de deling. Berlijn is daardoor een lappendeken van oud en nieuw, van lege plekken en boulevards. Het oude centrum is vrijwel helemaal verdwenen. Veel wijken hebben hun eigen centrum, met hun eigen karakter. Dat is dan ook weer de charme van de stad. Berlijn speelt zich daar af in kelders en *Hinterhöfe*, *Biergärten* en fabriekshallen.

Zo'n verborgen plek is de Mudd Club in de Grosse Hamburgerstrasse. In een kelder, verstopt achter een poort die toegang geeft tot een binnenhof, zit iedereen schouder aan schouder op houten banken te luisteren naar auteurs die uit eigen werk voorlezen. Het optreden van de *Surfpoeten* houdt het midden tussen een literaire avond en cabaret. Ik verbaas me telkens weer over dit soort *Lesebühnen* die overal in Berlijn worden gehouden. Ze hebben iets van een

PRAKTISCH

- Er gaan dagelijks treinen naar Berlijn: vanuit Amsterdam via Amersfoort en Hengelo met de IC of de hogesnelheidstrein ICE via Utrecht en Arnhem (overstap in Duisburg). Boeken via www.bahn.de of www.nshispeed.nl.
- Per auto is het zo'n 630 km vanaf Utrecht. Midden-Nederland gaat bij Hengelo de grens over en dan *immer gerade aus*. Zuid-Nederland rijdt beter over Venlo via Hannover. Rijden door de stad is goed te doen en parkeren is er goedkoop. In Berlijn is een *Umweltzone* (milieuzone) ingevoerd. Dat betekent dat je een speciale sticker moet kopen om de binnenstad in te mogen.
- Transavia en KLM vliegen vanaf Schiphol naar Berlin-Tegel.

FOTO: HECHTENBERG/LINEAR

FOTO: KARIJN KAKEBEKEL/HH

► geheim genootschap. Het publiek bestaat vooral uit twintigers, die gespannen de voordrachten volgen. De teksten zijn een beetje stout, de toehoorders applaudisseren keurig, en na afloop wordt er gedanst.

Contrastrijk

Een andere mooie plek is de Prater in Prenzlauer Berg. Na de drukte van de hippe Kastanienallee sta je ineens in een grote *Biergarten*, met lange houten tafels, een kiosk met bier en braadworst, en een podium voor optredens. Naast gewone bierdrinkers zitten hier ook mensen te werken achter hun laptop. Ze worden liefkozend *Urbane Penner* genoemd (stadszwerwers). Je ziet ze overal, want waarom zou je

Linksboven: relaxen in strandstoelen aan de Spree. Linksonder: grote hit van dit moment is de Russendisco. Midden: fietsen in Berlijn is een must. Rechtsboven: optreden van een surfpoet. Rechtsonder: het favoriete museum van de auteur van dit verhaal: het Brückemuseum.

thuis gaan werken als je ook op een terras internet hebt?

De contrasten zijn groot in de stad, en dat maakt dat je telkens in een andere wereld terecht komt. Het ene moment zit je op een geïmproviseerd terras achter een kraakpand, het volgende ogenblik loop je op het marmer van een groot nieuw kantoor. Niets is wat het lijkt. Op de vijftiende verdieping van een onaanzienlijke betonnen kolos uit de communistische tijd kom je plotseling in een van de populairste homoclubs. Die contrasten geven de stad vele gezichten. Drukte en rust liggen vlak bij elkaar, net als armoe en rijkdom, en oud en nieuw.

Als je na een nacht zonder sluitingstijden weer naar huis fietst, passeer je achtbanige boulevards, oude keienweggetjes, een verwilderd plantsoen, een volautomatische parkeergarage, een bankje met alcoholisten, een groepje anarchisten met honden, de nachtbus vol keurige stelletjes en de eerste mensen op weg naar hun werk. ■

AANBEVOLEN

FIETSEN

Fietsen in Berlijn is een verademing vergeleken met fietsen in een stad als Amsterdam. Er zijn minder vrije fietspaden, maar het verkeer is voorspelbaarder. Bovendien is de stoep altijd breed, en fietsers mogen ook op de stoep. Interessant is de tocht langs de Muur, die gedeeltelijk met bordjes is aangegeven (huur: www.fahrradstation.de).

ONTBIJTEN

Zondagochtend kun je op heel veel plaatsen ontbijten, vaak tot een uur of vier. Op de meest geliefde plekken moet je reserveren. Let op de borden, of vraag het gewoon.

BRÜCKEMUSEUM

Het Brückemuseum is mijn favoriete museum. Vrij klein en in een moeilijk bereikbare uithoek (Bussardsteig 9, 14195

Berlin-Dahlem, te bereiken met Buslinie 115, Haltestelle Pücklerstrasse). Die Brücke was een expressionistische schilderbeweging in het begin van de vorige eeuw.

GEDENKSTÄTTE BERLINER MAUER

Gedenkstätte Berliner Mauer is een bezoekerscentrum aan de Bernauer Strasse rond een herinneringskapel en een 'gerenoveerd' stuk Muur, inclusief Todesstreifen. Veel interessanter en authentieker dan het Mauermuseum bij Checkpoint Charlie in de Friedrichstrasse.

KARL MARX ALLEE

De Karl Marx Allee is twee kilometer Oost-Europese suikertaartarchitectuur, in een bombastisch neoclassicisme. Deze voormalige 'Stalinallee' is nu geheel gerestaureerd. Uitstappen bij U-bahn Strausbergerplatz.

VVAA ledenreis

Berlijn

Voor de lezers van *Arts & Auto* selecteerde VVAA reisbureau twee hotels in twee verschillende prijsklassen in Berlijn. Wat de hotels gemeen hebben, is de centrale ligging: de een aan, de ander vlak bij de Kurfürstendamm.

Mark Apart Hotel

Dit driesterrenhotel is gevestigd in een voormalig appartementengebouw. Het telt 96 ruime kamers met minibar en balkon, en biedt een ontbijtrestaurant met terras, receptie en kleine parkeergarage (tegen betaling). Het Mark Apart is een dependance van het 300 meter verderop gelegen Mark Hotel, dat beschikt over een bar/restaurantservice waar ook gasten van Mark Apart gebruik van kunnen maken. Eén kind t/m 16 jaar verblijft gratis op de kamer van de ouders.

Ku'Damm 101

Dit driesterrenplus hotel valt op door zijn bijzondere vormgeving, waarin ronde vormen en tinten als kiezelgrijs, roomwit en fuchsia overheersen. Ku'Damm 101 telt 170 kamers met o.a. ISDN-modem en een kluisje. Verder biedt het hotel een fraaie lobby met designbar, een restaurant op het dak voor een 'breakfast with a view', een light & sound relaxruimte en een kleine wellness met fitness, stoombad en massage. Eén kind t/m 11 jaar verblijft gratis op de kamer van de ouders.

Prijzen voor 2 overnachtingen

Mark Apart Hotel

Vanaf € 308,- p.p. per KLM (V-klasse) vanaf Schiphol
Vanaf € 231,- p.p. per trein vanaf elk station in Nederland, 2e klas EC
Vanaf € 215,- p.p. per Brussels Airlines vanaf Brussel

Ku'Damm 101

Vanaf € 338,- p.p. per KLM (V-klasse) vanaf Schiphol
Vanaf € 261,- p.p. per trein vanaf elk station in Nederland, 2e klas EC
Vanaf € 245,- p.p. per Brussels Airlines vanaf Brussel

Inbegrepen

Vlieg- of treinretour, 2 nachten logies & ontbijt in een gedeelde 2-pers.kamer, en (indien van toepassing) luchthavenbelasting en brandstofheffing.

Bijzonderheden

Vertrek: dagelijks. Reist u per eigen vervoer? In dat geval gelden de volgende vanafprijzen bij verblijf in een 2-pers.kamer:

Mark Apart vanaf € 45,- p.p.p.n. inclusief ontbijt (dit is ook de verlengingsprijs)

Ku'Dam 101 vanaf € 60,- p.p.p.n. inclusief ontbijt (dit is ook de verlengingsprijs).

Reserveringen

Voor uitgebreide informatie en reserveringen, bel (030) 247 48 97 en vraag naar het stedenprogramma van Panta Reizen.

FOTO: KON GILING / LINEAR

FOTO: FERDINANDO SCIANNI/HH

UITGAAN

- Wil je naar concerten, theater en tentoonstellingen? Koop het tijdschrift *Zitty* of kijk op www.zitty.de. In hun *Berlinbuch* vind je de meest actuele adressen voor eten, drinken, uitgaan en winkelen.
- In Friedrichshain vind je rondom de Simon Dachstrasse een levendige barscene.
- De hit van dit moment is Russendisco, met uitsluitend Russische muziek (Kaffee Burger, www.russendisko.de).
- In het oosten van Kreuzberg is S036 een bekende uitgaansgelegenheid. Op de laatste zaterdag van de maand is er Gayhane. Hetero's zijn welkom.
- Op het Badeschiff in de Spree (op de grens van Kreuzberg en Treptow, voorbij Oberbaumbrücke) kun je zwemmen en loungen, met zicht op de Fernsehturm. Geopend tot 24.00 uur, met regelmatig feesten en evenementen.

© Y.T. BOUMA